

економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.04.01 / Я.І. Чайковський. — Тернопіль: Терн. акад. народ. госп., 2003. — 20 с.

6. Базилевич В.Д. Державні фінанси: навч. посібник / В.Д. Базилевич, Л.О. Баластрік / за заг. ред. В.Д. Базилевича. — К.: Атака, 2002. — 368 с.

7. Кириленко О.П. Фінанси (теорія і вітчизняна практика): навч. посібник / О.П. Кириленко. — Тернопіль: Астон, 2002. — 212 с.

8. Фінанси: вишкіл студії: навч. посібник / за ред. С.І. Юрія. — Тернопіль: Карт-бланш, 2002. — 357 с.

9. Опарін В.М. Фінанси (загальна теорія): навч. посібник / В.М. Опарін. — К.: КНЕУ, 2001. — С. 55.

10. Аранчій В.І. Фінанси підприємств: навч. посіб. / В.І. Аранчій. — К.: Професіонал, 2004. — С. 35.

УДК 338.43

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Прохорова В.В.

Розроблено характеристики основних елементів системи державного регулювання розвитку регіону. Наведено механізм взаємодії державних і підприємницьких структур на розвиток регіону. Визначено поняття «механізм державного регулювання розвитку регіону».

Ключові слова: державне регулювання, регіон, фінансування, бюджет, кадри, виробництво, оподаткування, пільги.

В умовах посилення інтеграційних процесів та глобалізації доробки української регіоналістики відповідають напрямам досліджень світової науки та відображають основні тенденції регіонального розвитку. Причому, характерною ознакою розвитку України останнім часом стала орієнтація на європейську інтеграцію, у зв'язку з чим серед пріоритетних завдань нашої держави є реалізація політики державного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів та підвищення їх конкурентоспроможності. Зміцнення ринкових стосунків в Україні відбувається за шляхом формування і розвитку різноманітних форм власності і видів господарювання, де взаємодіють ринкові і державні механізми регулювання. У контексті проблем регіоналізації та глобалізації особливого значення набувають проблеми підвищення економічного розвитку регіонів, що вимагає постійного пошуку нових інструментів та механізмів, серед яких чільне місце займають саме аспекти розробки механізму державного регулювання.

У цих умовах докорінно змінюються принципи, організаційні форми і методи господарювання, характер економічних зв'язків між учасниками економічної діяльності, обумовлених змішаною економікою. Економічні реформи, що проводяться в країні, недооцінювали роль держави в управлінні економікою, що практично усунуло її дію на економічну діяльність майже усіх галузей і сфер національного господарства. Рішення цих проблем вимагає відповідного теоретичного і методичного забезпечення механізму державного регулювання з урахуванням специфіки і особливостей розвитку конкретного регіону. При цьому основна увага має бути приділена організаційно-економічним аспектам проблеми і системному підході до їх вирішення. В зв'язку з цим вибір ефективних форм і методів державного регулювання розвитку регіону, цілісного за своєю суттю і принципам побудови, набуває особливої актуальності і значущості на сучасному етапі господарювання.

Метою статті є формування та обґрунтування механізму державного регулювання розвитку регіону.

Інтерес до формування та обґрунтування механізму державного регулювання розвитку регіону, обумовив значну кількість наукових праць, присвячених саме цьому питанню. Значний внесок

у розвиток механізму державного регулювання розвитку регіону зробили такі відомі економісти, як: О. Амосов [1], П. Гаман [2], В. Ляшенко [3], В. Керецман [4], Н. Клименко [5] та інші.

На сучасному етапі перетворень вітчизняної економіки, питання її подальшого розвитку невід'ємне від проблеми розвитку регіонів в цілому. Тому забезпечення умов ефективного функціонування усіх ланок і систем, слід розглядати з вимогою природного руху національного господарства за шляхом прогресу і зміцнення стабільності життя населення і кожного громадянина. Досягнення цього положення можливе тільки за умови посиленні участі держави в управлінні економічними і соціальними процесами на рівні регіонів. У кризовій ситуації, що склалася, особливо зростає роль державного регулювання регіону, що диктує, передусім, вимоги соціальної спрямованості сучасної ринкової економіки і забезпечення її усіх рівнях.

Отже, регіон одночасно є складовою частиною країни (підсистемою) із внутрішніми та зовнішніми зв'язками і системою з внутрішнім механізмом відтворення, яка має, крім системних властивостей (територія, господарська цілісність, зв'язок з державним комплексом) ще специфічні риси: власні регіональні умови відтворення валового суспільного продукту, основних фондів, робочої сили та розподілу регіональних трудових ресурсів, формування доходів населення та їх товарного забезпечення, джерела капіталовкладень та витрат на утримання невиробничої сфери з тільки їй притаманними виробничо-господарчими та історично-культурними традиціями.

Рішення задачі вдосконалення системи державного регулювання розвитку регіону, представляє складний і багатоаспектний процес, що охоплює різні сторони економічної, господарської і соціальної галузей його функціонування і розвитку (рис. 1.). Важливе чітке представлення місця і ролі держави та ринку в створенні ефективного діючого виробництва регіону, виходячи з його особливостей і специфіки, як основи успішного розвитку, на близьку і далеку перспективу. Від розробки відповідних теоретичних і методичних положень, багато в чому залежить вибір вірної політики і ефективність державної дії на прогресивні зміни в комплексі в конкретних умовах регіону.

У сучасній ринковій економіці базові функції держави реалізуються головним чином в регулюванні фінансових відносин між суб'єктами економічної системи з метою коригування соціально-економічного процесу. До числа таких напрямків у реалізації базових функцій відносяться: виробництво суспільних благ, досягнення пріоритетів соціально-економічного розвитку, забезпечення якісного економічного росту. Тому результат функціонування системи державних фінансів втілюється, перш за все, в тому, наскільки держава ефективно виправляє соціально-економічні диспропорції, породжені ринковою системою.

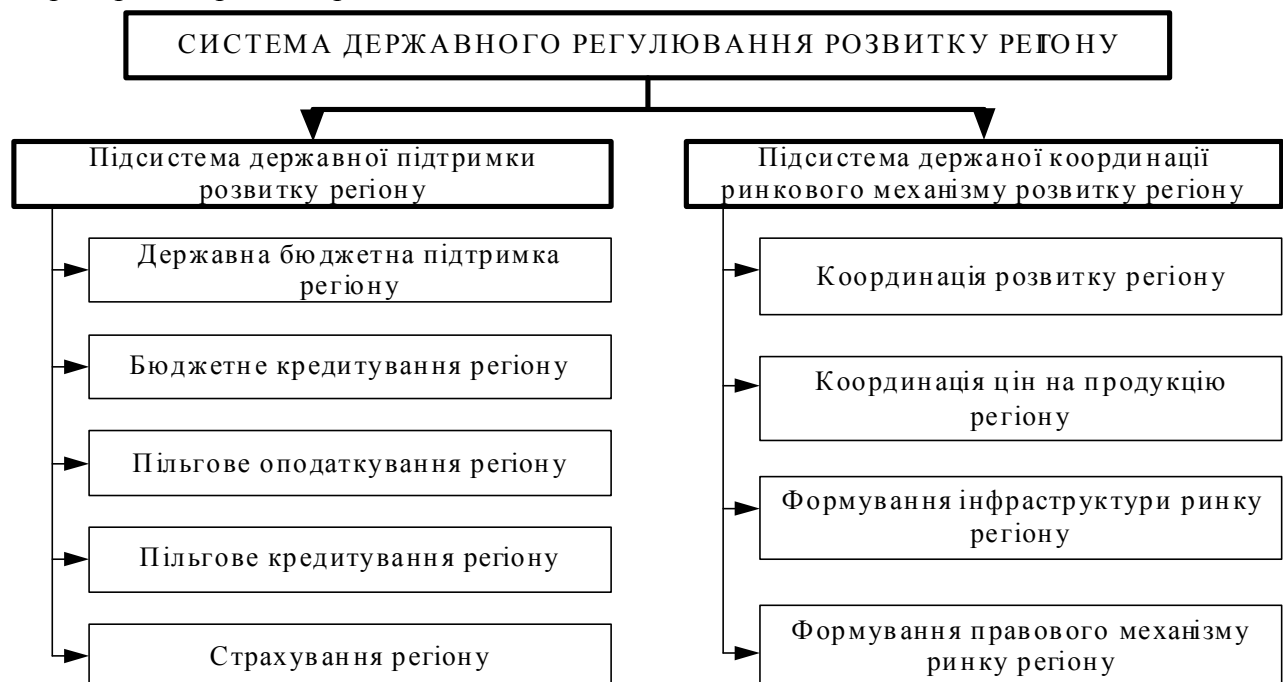

Рис. 1. Характеристика основних елементів системи державного регулювання розвитку регіону

Значна увага в дослідженні приділяється економічному змісту державного регулювання, що враховує відмінні особливості конкретного регіону. Проте, при формуванні ринкових стосунків не в повному обсязі враховувалося усе різноманіття чинників, що впливають на сфери регіону. Окрім властивих традиційних і специфічних характеристик регіону, можна виділити додаткові особливості, до яких відносяться: нестійкість прибутків населення; слабка привабливість регіону, слабкий розвиток соціальної і виробничої інфраструктури; низька прибутковість інвестицій регіону і інше.

Держава, що є суб'єктом делегування прав громадян, реалізує свої функції й можливості через місцеві органи влади, діяльність відповідних установ і посадових осіб, представників законодавчої, виконавчої й судової влади. Держава як суб'єкт делегування нормотворчих і правоохоронних повноважень, є виробником суспільних благ, акумулятором податкових надходжень, інформаційного й інтелектуального ресурсу, тому його роль складається, насамперед, у тім, щоб піклуватися не тільки про сьогочасні, але й про майбутні покоління громадян і економічних суб'єктів. Тобто, сутність держави розкривається та реалізується в її взаємодії із суспільством. Що і як держава робить для впорядкування та вдосконалення суспільної, колективної та приватної життєдіяльності людей характеризується поняттям «функції держави».

Зміна функцій держави й способів фінансового регулювання економіки відбуваються під впливом багатьох факторів, серед яких важливе місце займають: економічна глобалізація, особливості НТП, соціально-політичні процеси. Тому виникає проблема визначення здатності держави ефективно виконувати свої функції в постійно, що змінюються умовах.

Функціями держави вважаються головні напрямки і види діяльності держави, обумовлені її завданнями і цілями й такі, що характеризують її сутність. Функції держави не можна ототожнювати з функціями її окремих органів, які є частиною апарату держави і відбиваються у компетенції, у предметі ведення, у правах і обов'язках (повноваженнях), закріплених за ними. Наведені нижче функції держави відбивають реалізацію загально соціальних, або «спільних справ» (а не класових), що забезпечують об'єктивне існування людей. Можна класифікувати функції сучасної держави за різними критеріями: суб'єктами, об'єктами, способами, засобами та іншими елементами державної діяльності

Виконання державою внутрішніх суспільних функцій носить характер регулювання життєдіяльності суспільства, спрямованого на його прогресивний розвиток. У відповідності з цим вони співпадають з державним регулюванням економіки, політичної та соціальної сфери суспільства, регулюванням правоохоронної діяльності та регулюванням у сфері екологічної безпеки. На рис. 2 представлений механізм впливу взаємодії державних і підприємницьких структур на розвиток регіону, який надасть можливість розробки спільних проектів, програм, направлених на поліпшення соціально-економічного стану регіону та підвищення рівня життя населення.

Узагальнюючи сучасні погляди на поняття «механізм державного регулювання розвитку регіону» можна відмітити, що він є сукупністю концептуальних підходів до формування форм і методів, націлених на вироблення стратегії, тактики, варіантів і сценаріїв, вибір системи показників, що відбивають результативність функціонування регіону, динамічність його розвитку, а правовий аспект дії механізму пов'язаний з чинними законодавчими і нормативними актами, регулюючими різні сторони життєдіяльності суспільства і держави, що формують при цьому правове поле різних перетворень економіки регіону і країни в цілому.

Для здійснення ефективного державного регулювання розвитку регіону, потрібне виділення регулюючих функцій в економічних, адміністративних і старанних органах, оскільки в розвитку регіону беруть участь місцеві органи управління, кредитно-грошова, фінансова і податкова системи, підприємства і організації різних форм власності і галузевої приналежності. Враховуючи, що зміст механізму державного регулювання розвитку регіону визначається статусом регіону, найбільший вплив чинять чинники соціального, політичного, правового і економічного характеру. Відсутність ринкового механізму економічної і соціальної стабільності різко знижує керованість господарськими процесами розвитку регіону. В зв'язку з цим вдосконалення механізму державного регулювання розвитку регіону припускає усунення ряду існуючих недоліків.

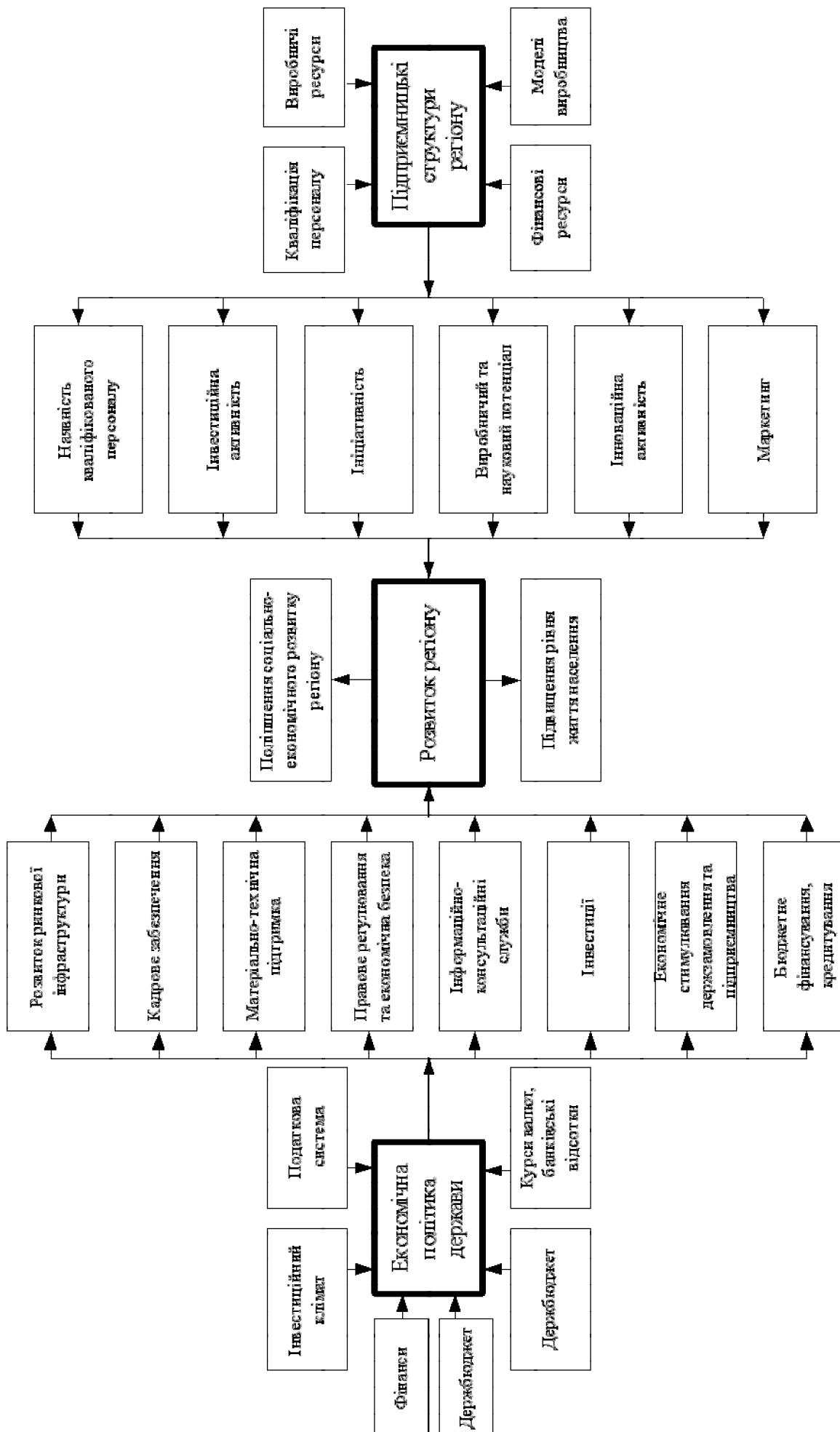

Рис. 2. Механізм впливу взаємодії державних і підприємницьких структур на розвиток регіону

Для вирішення поставлених завдань запропонована система заходів щодо посилення дії механізму державного регулювання розвитку регіону, яка передбачає наступне: Впровадження нових форм господарювання. Одним з основних напрямів реформування розвитку регіону в сучасних умовах є, подальший розвиток економічної самостійності основних виробничих одиниць та їх досконалий контроль з боку держави. Зміцнення і подальший розвиток міжгалузевої і міжрегіональної координації в інтересах підвищення ефективності розвитку регіону. Формування стратегій розвитку регіону з розробкою економічно-обґрунтованих планів їх реалізації у рамках регіональних цільових програм соціально-економічного розвитку

Через капіталоемність індустрії регіону тільки держава може виступити в сучасних умовах джерелом значних інвестицій, або стати гарантом залучення зовнішніх фінансових ресурсів. Заходи із залучення іноземних інвестицій. Як заходи державної політики із залучення іноземного капіталу в розвиток регіону, можна виділити стимулюючі фіскальні елементи та прискорення процедури реєстрації таких підприємств. Розбити заходи з охорони довкілля, пом'якшенню негативних соціальних дій та збереженню культурної спадщини регіону. Розвивати методи і інструменти маркетингу з використанням інноваційних технологій, оскільки саме маркетинг є складовою частиною управлінської діяльності, спрямованої на розробку і просування на ринок продукції регіону.

Усі вище перелічені пропозиції є важливими заходами реформування і формування ефективного механізму державного регулювання розвитку регіону. При цьому державна підтримка розвитку регіону повинна здійснюватися, передусім, у рамках державних та регіональних цільових програм.

ВИСНОВКИ.

В статті запропоновано характеристику основних елементів системи державного регулювання розвитку регіону, а саме підсистеми державної підтримки та державної координації ринкового механізму розвитку регіону.

Наведено механізм взаємодії державних і підприємницьких структур на розвиток регіону, який надасть можливість розробки спільних проєктів, програм, направлених на поліпшення соціально-економічного стану та підвищення рівня життя населення регіону. Визначено поняття «механізм державного регулювання розвитку регіону» - це сукупністю концептуальних підходів до формування форм і методів, націлених на вироблення стратегії, тактики, варіантів і сценаріїв, вибір системи показників, що відбивають результативність функціонування регіону, динамічність його розвитку, а правовий аспект дії механізму пов'язаний з чинними законодавчими і нормативними актами, регулюючими різні сторони життєдіяльності суспільства і держави, що формують при цьому правове поле різних перетворень економіки регіону і країни в цілому.

За результатами дослідження були сформовані стратегії розвитку регіону з розробкою економічно-обґрунтованих планів їх реалізації у рамках регіональних цільових програм соціально-економічного розвитку, а саме: державна підтримка підприємств регіону; заходи із залучення іноземних інвестицій; розбити заходи з охорони довкілля, пом'якшенню негативних соціальних дій та збереженню культурної спадщини регіону; розвивати методи і інструменти маркетингу з використанням інноваційних технологій,

Державна підтримка розвитку регіону повинна здійснюватися, передусім, у рамках державних та регіональних цільових програм, в рамках чого доцільно запропонувати комплексну систему заходів щодо удосконалення державного регулювання розвитку регіонів України:

1) розробити інструментарій визначення результативності та ефективності програмних документів, який не залежав би від політичних чинників, зокрема політичної конфігурації національного уряду, складу регіональних органів влади, станом відносин між керівниками обласної державної адміністрації та Кабінетом Міністрів і Президентом України;

2) запровадити сучасні підходи до оцінювання нормативно-правових актів, стосовно регулювання розвитку регіонів;

3) розробити інструментарій, який демонстрував би результативність та ефективність реалізації програмних документів, з метою подальшого фінансування їх з державного та місцевих бюджетів;

4) обґрунтовувати показники розвитку регіонів, на основі використання програмно-цільового підходу до планування, зокрема бюджетного, запровадження методики стратегічного планування регіонального розвитку у всеукраїнському масштабі на рівні областей і громад;

5) необхідно деталізувати методику стратегічного планування з питань розвитку регіонів.

Необхідно також відмітити, що разом з чітким законодавчим розподілом повноважень, відповідальності та фінансово-економічної бази між загальнодержавним і місцевими рівнями центр ваги у регулюванні соціально-економічним розвитком регіонів має бути перенесений на місцевий рівень. Це надасть можливість розробити ефективний механізм формування й виконання місцевих бюджетів в умовах розвитку економічного потенціалу регіонів країни, а також сприятиме підвищенню соціальних стандартів рівня життя населення.

Соціально-економічний розвиток країни потребує постійного перегляду напрямів трансформації відносин між регіональними та центральними органами влади у сфері управління соціальним розвитком. Залишилися актуальними наступні спрямування: встановлення нових критеріїв відповідальності керівників органів місцевого самоврядування та розпорядників бюджетних коштів (юридичної, фінансової та особистої); впровадження нових принципів та механізмів взаємодії «влада-громадськість» щодо формування програм, механізмів підзвітності та громадського контролю; зміна грошового забезпечення регіональних соціальних програм, виходячи із змін функцій щодо забезпечення належного розвитку соціальної сфери регіонів і надання населенню соціальних послуг належної якості; покладення обов'язків щодо надання базових медичних та освітніх послуг на регіональну владу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амосов О.Ю. Підхід до управління процесами розподілу капіталу як основи розвитку регіону / Ліbermanовські читання: економічна спадщина та сучасні проблеми: Монографія. / Під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. В. С. Пономаренка, д-ра екон. наук, проф. М. О. Кизима — Х.: ФОП Лібуркіна Л. М.; ВД «ІНЖЕК», 2010. — С. 41 — 51.
2. Гаман П.І. Розвиток рекреаційної сфери Карпатського регіону України : теорія та практика державного регулювання [Текст]: моногр. / П. І. Гаман. — Донецьк: Юго-Восток, 2008. — 304 с.
3. Ільяшенко В.А. Формування державної політики в Україні [Текст]: моногр. / В.А.Ільяшенко, О.В. Покатаєва. — Запоріжжя: КПУ, 2009. — 196 с.
4. Керецман В.Ю. Державне регулювання регіонального розвитку: теоретичні аспекти [Текст]: моногр. / В.Ю. Керецман. — Укр. акад. держ. упр. при Президентові України. — К.: УАДУ, 2002. — 188 с.
5. Клименко Н.Г. Особливості державного управління в умовах надзвичайних ситуацій: теоретичний та історичний аспекти [Текст]: автореф. дис. канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.01 «Теорія та історія держ. упр» / Н. Г. Клименко. — Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. — К., 2008. — 20 с.

УДК 336.143.01

ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЙ

Боронос В.Г.

У статті визначено місце фінансового потенціалу у складі економічного потенціалу території, виділено основні підходи до розуміння його сутності. З урахуванням основних характеристик фінансового потенціалу території запропоновано авторське визначення.

Ключові слова: *потенціал, економічний потенціал, фінансовий потенціал території, фінансові ресурси.*